

Sygn. akt: III AUa 1008/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Janina Kacprzak

Sędziowie: SSA Maria Padarewska - Hajn (spr.)

SSO del. Beata Michalska

Protokolant: sekr. sądowy Przemysław Trębacz

po rozpoznaniu w dniu 29 kwietnia 2014 r. w Łodzi

sprawy **A. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziałowi w Ł.**

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 23 kwietnia 2013 r., sygn. akt: VIII U 668/13;

oddala apelację.

Sygn. akt: III AUa 1008/13

UZASADNIENIE

Decyzją z 15 lutego 2013 r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział

w Ł. po rozpoznaniu wniosku z 18 stycznia 2013 r. w sprawie umorzenia należności **A. K.** z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu rentowego określonych decyzją z 14 listopada 2012 r. za okres od kwietnia 2012 r. do lipca 2012 r.

w kwocie 3.305,40 zł plus odsetki w wysokości 196,60 zł naliczone na dzień 16 listopada 2012 r., odmówił odstąpienia od żądania zwrotu wskazanej kwoty. Organ rentowy podkreślił, że ubezpieczona uzyskuje dochód z tytułu wykonywania umowy zlecenia. Nie można, więc przyjąć, że nie jest w stanie uregulować zadłużenia, a należność ta jest nieściągalna. Mimo, że sytuacja materialna nie pozwala na spłatę należności jednorazowo, to przedstawione we wniosku okoliczności mogą uzasadniać rozłożenie dochodzonej kwoty na raty.

W odwołaniu z 26 lutego 2013 r. **A. K.** zakwestionowała prawidłowość rozstrzygnięcia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, podnosząc, że wbrew twierdzeniom organu rentowego, jej obecna sytuacja materialna nie pozwala na spłatę rzeczowego zadłużenia.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, argumentując jak w treści spornej decyzji.

Zaskarżonym wyrokiem z 23 kwietnia 2013 r., sygn. akt: VIII U 668/13, Sąd Okręgowy w Łodzi, VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (1) zmienił sporną decyzję i odstąpił w połowie od żądania zwrotu nienależnie pobranych

świadczeń z funduszu rentowego (2) przekazując żądanie **A. K.** rozłożenia nienależnie pobranych świadczeń na raty do Dyrektora Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziałowi w Ł. celem rozpoznania.

Powyższe orzeczenie poprzedziły następujące ustalenia faktyczne

Decyzją z 14 listopada Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w Ł. zobowiązał **A. K.** do zwrotu nienależnie pobranej renty rodzinnej za okres od 1 kwietnia 2012 r. do 31 lipca 2012 r. w łącznej kwocie 3 305, 40 zł plus odsetki za zwłokę. Dnia 21 listopada 2012 r. ubezpieczona wniosła o odstąpienie żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rentowego. **A. K.** jest panną. Samotnie wychowuje ośmioletnią córkę. Ojciec dziecka łoży na dziecko samodzielnie kwotę 200 złotych miesięcznie. Ubezpieczona ukończyła szkoły roczne policealne w zakresie: instruktor terapii uzależnień, opiekunka dziecięca, psychologia – socjologia. Do stycznia 2013 r. **A. K.** z tytułu zawartej umowy zlecenia w (...) sp. z o.o. (praca w charakterze opiekunki do dziecka) osiągała dochód netto w wysokości ok. 275,17 złotych. W chwili obecnej ubezpieczona poszukuje pracy. Na miesięczne koszty utrzymania składają się: czynsz w wysokości 478,98 złotych, energia elektryczna w wysokości 423,50 złotych, rata z tytułu zadłużenia w Administracji (...)

w wysokości 96,05. **A. K.** jest też zobowiązana do zwrotu Powiatowemu Inspektorowi Budowlanemu kwoty 4.059,00 złotych. W utrzymaniu ubezpieczonej pomagają babcia i dziadek.

W świetle tak poczynionych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że odwołanie ubezpieczonej jest zasadne jedynie w części. Punktem wyjścia do dalszych rozważań, było w ocenie Sądu wyjaśnienie terminu „szczególnie uzasadnione okoliczności”, o którym mowa w treści art. 138 ust. 6 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz art. 84 ust. 8 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Zdaniem Sądu odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń może mieć miejsce jedynie wyjątkowo, gdy sytuacja rodzinna i majątkowa osoby zobowiązanej jest na tyle trudna, że nie jest ona w stanie spłacić tych należności, a zwrot kwoty byłby trudny do sprostania także dla przeciętnego obywatela. W celu wyjaśnienia przywołanego terminu można pomocniczo odwołać się do regulacji dotyczących umarzania należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne,

w tym § 3 ust. 1 pkt. 1 rozporządzenia z 31 lipca 2003 r. zgodnie, z którym umorzenie należności może nastąpić, gdy ich opłacenie pozbawiłoby zobowiązanego i jego rodzinę możliwości zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych. W ocenie Sądu Okręgowego

w Ł., zgromadzony w toku postępowania materiał dowodowy pozwala uznać, że

w sprawie **A. K.** zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności

w rozumieniu przywołanych przepisów, które pozwalają na połowiczne odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Mając jednak na uwadze młody wiek ubezpieczonej oraz dotychczasową zaradność życiową, Sąd nie zdecydował się na umorzenie należności w pełnej wysokości, uznając, że problemy finansowe ubezpieczonej mają charakter jedynie przejściowy, co w przyszłości pozwoli na spłatę zadłużenia w pozostałej części. Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy zmienił sporną decyzję w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Żądanie rozłożenia zadłużenia na raty Sąd przekazał do dyrektora Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziału w Ł. celem rozpoznania na podstawie art. 464 § 1 k.p.c.

Powyższe orzeczenie zaskarżył w całości apelacją z 24 maja 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 84 ust. 8 z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 138 ust. 6 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez niewłaściwe jego zastosowanie i bezpodstawne zastosowanie dogodnych dla ubezpieczonej ulg w spłacie nienależnie pobranego świadczenia.

W uzasadnieniu zarzutu organ rentowy podkreślił przede wszystkim wyjątkowy, szczególny charakter instytucji odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Wskazał, że sytuacja materialna **A. K.**, niewątpliwie trudna, ma jednak charakter zwyczajnych trudności finansowych, podobnych do problemów wielu innych rodzin. Ubezpieczonej nie dotknęła, więc żadna nadzwyczajna okoliczność ze względów zdrowotnych, czy

losowych. Natomiast fakt, że **A. K.** jest osobą młodą, wykształconą, uzasadniania przekonanie, że problemy finansowe są jedynie przejściowe,

a ewentualne rozłożenie świadczenia na raty stanowić będzie wystarczającą ulgę umożliwiającą zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych zobowiązanej i jej rodziny. Dodatkowo organ rentowy wskazał, że rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego obarczone jest pewną niekonsekwencją. Sąd Okręgowy uznał, bowiem, że ubezpieczona będzie w stanie spłacić część zobowiązania w przyszłości, co daje tym samym wyraz temu, że będzie też w stanie spłacić w przyszłości całość zadłużenia. Skarżący podniósł również, że Sąd pominął całkowicie problem odsetek, odnosząc się w spornym wyroku wyłącznie do kwestii nienależnie pobranych świadczeń.

Mając na uwadze powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna i z tego powodu podlega oddaleniu.

Na wstępie niniejszych rozważań wskazać należy, że w wywiedzionej przez siebie apelacji Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie sformułował żadnych zarzutów, co do prawidłowości poczynionych przez Sąd (...) instancji ustaleń faktycznych, ograniczając się wyłącznie do zarzutu naruszenia prawa materialnego, a to art. 84 ust. 8 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 138 ust. 6 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Mając więc na uwadze, że organ rentowy nie kwestionował ustaleń faktycznych w świetle, których zapadło sporne orzeczenie, Sąd Apelacyjny nie znajdując żadnych ku temu podstaw, ustalenia te podzielił i przyjął je za własne.

W tym stanie rzeczy podnieść należy, że prawidłowość rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego nie może budzić żadnych wątpliwości. Zgodnie z przywołanym art. 138 ust.

1 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoba, która nienależnie pobrała świadczenia jest obowiązana do ich zwrotu. Poza sporem pozostaje fakt, że **A. K.** nie będąc do tego uprawnioną,

w okresie od 1 kwietnia 2012 r. do 31 lipca 2012 r., pobierała rentę rodzinną w łącznej kwocie 3 305,40 złotych. Stosownie, więc do przywołanego przepisu Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z 14 listopada 2012 r. zobowiązał ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wraz z odsetkami za zwłokę. Niemniej jednak zgodnie z art. 138 ust. 6 przywołanej ustawy organ rentowy może odstąpić od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, zmniejszyć wysokość potrąceń, ustaloną zgodnie z art. 140 ust. 4 pkt 1, lub zawiesić dokonywanie tych potrąceń na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności. Analogiczna regulacja znajduje się w treści art. 84 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W myśl tego przepisu zakład może odstąpić od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, odroczyć termin ich płatności albo rozłożyć je na raty, jeżeli (1) zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności lub (2) kwota nienależnie pobranych świadczeń nie przewyższa kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Ustawodawca nie definiuje przy tym terminu „szczególnie uzasadnionych okoliczności” pozostawiając go interpretacji orzeczniczej. Racje ma sąd (...) instancji wskazując, że instytucja ta ma w sposób oczywisty charakter szczególny, a co za tym idzie nie powinna być stosowana w sytuacjach zwykłych, codziennych trudności. Sąd Apelacyjny w Łodzi

w wyroku z 28 lutego 2013 r. w sprawie III AUa 156/13 (opubl. w LEX nr 1293643) podkreślił, że „ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych nie precyzuje okoliczności, które uznaje się za szczególnie uzasadnione w rozumieniu art. 84 ust. 8 pkt 1, jednakże nie ulega wątpliwości, że dokonując oceny ich występowania należy kierować się stanem majątkowym

i rodzinnym dłużnika, jak też realną możliwością zwrotu, w tym możliwością podjęcia pracy pozwalającej na zwrot świadczeń”. W niekwestionowanym przez stronę skarżącą ustaleniach faktycznych sąd (...) instancji ustalił, że **A. K.** jest osobą młodą (25 lat). Samotnie wychowuje ośmioletnie dziecko. Miesięczne koszty utrzymania mieszkania

wynoszą ok. 900 złotych. Dodatkowo ubezpieczona spłaca zadłużenie na rzecz administracji nieruchomości (96 złotych) oraz zadłużenie na rzecz Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Ł. (4 059 złotych). Do stycznia 2013 r. **A. K.** utrzymywała się z kolejnych umów – zleceń związanych ze sprawowaniem opieki. Obecnie poszukuje pracy. (...) ubezpieczoną wspiera rodzina, zwłaszcza babcia i dziadek. Dodatkowo ojciec dziecka przekazuje na nie dobrowolnie kwotę 200 złotych miesięcznie. Mając na uwadze powyższe okoliczności, Sąd (...) instancji doszedł do przekonania, że tak zarysowana sytuacja majątkowa rodziny ubezpieczonej uzasadnia odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, ale jedynie w połowie. Sąd Okręgowy wziął, bowiem pod uwagę okoliczności takie, jak młody wiek **A. K.**, jej wykształcenie oraz dotychczasową zaradność życiową, uznając, że trudna sytuacja finansowa ubezpieczonej ma jedynie charakter przejściowy. W przyszłości zaś będzie ona w stanie spłacić zadłużenie w ograniczonej wysokości.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że zarzut strony apelującej nie jest uzasadniony. Skarżący nie przedstawił żadnych dowodów nakazujących uznać, że sytuacja majątkowa **A. K.** daje gwarancje spłaty zadłużenia bez naruszenia podstawowych potrzeb życiowych ubezpieczonej i jej rodziny. Nie świadczy o tym bynajmniej fakt zawartych wówczas umów – zlecenia przynoszących dochód w wysokości ok. 275, 17 złotych netto miesięcznie. Sąd (...) instancji przeprowadził prawidłowe postępowanie dowodowe. Ustalenia faktyczne nie były zaś przedmiotem jakichkolwiek zarzutów organu rentowego. Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie kwestionował, ani wysokości osiąganego przez ubezpieczoną dochodu, ani wysokości zadłużenia. Dokonując własnej oceny sytuacji rodzinnej i majątkowej **A. K.** Sąd Okręgowy stwierdził, że ubezpieczona w chwili obecnej nie jest w stanie spłacić spornego zadłużenia w pełnej jego wysokości. Co więcej, uznał również, że także w przyszłości, kiedy ubezpieczona zdobędzie zatrudnienie lub poszerzy swoje kwalifikacje, w dalszym ciągu będzie zdolna zwrócić nienależnie pobrane świadczenie jedynie w ograniczonym zakresie.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że sytuacja **A. K.** realizuje znamię szczególnie uzasadnionych okoliczności, o których mowa w przywołanych wcześniej art. 84 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Z tego to powodu Sąd odstąpił w połowie od żądania zwrotu świadczenia, przekazując jednocześnie organowi rentowemu celem rozpoznania wniosek **A. K.** o rozłożenie świadczenia na raty.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny w Łodzi, uznając rozstrzygnięcie sądu (...) instancji za słuszne i odpowiadające prawu, działając na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jako bezzasadną.